

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer, egy nagy negyedréti iven jelenik meg postai úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupan csak 3 ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Báró Prónay Gábor.

Ki hirlapokat olvas s ezekben a hazai központi tudományos és művészeti egyletek s közhasznú társulatok működését figyelemmel kíséri: igen gyakran fog b. Prónay Gábor nevével találkozni. Ez irány, melly a szellemi érdekek pártolásában teljes nyíltsággal és élénkséggel nyilatkozik, a régi magyar családnak őseitől öröklött jellemvonása, mellyet annak minden tagján fel lehet ismerni.

Báró Prónay Gábor 1812-ben született Besztercebányán. Hasonnevű nagyatyja egyaránt volt ismeretes tudományosságról, felvilágosodott szelleméről, mint hazafiui és vallásos buzgalomáról. — Atyja, József, korán hunyt el s a szép tehetségű gyermek nevelését édesanyja, született Kubinyi Rozália vezette. A főur gyermeke, a rendes szokás ellenére, nyilvános iskolákba került s a gymnasiális folyamat Rozsnyón, a bölcsészeti s jogi tanulmányokat a pozsonyi akademiában végezte.

Tudva levő, hogy b. Prónay Gábor évek óta a budapesti hangászegylet elnöke, s hogy a szépművészetek ezen nálunk sokáig elhanyagolva tengett ágának mai szép virágzása az ő érdemeinek teszi egyik legkitünőbb részét. Nem szólhatunk itt a zenészet általánosan elismert, szív-és léleknevelő hatásáról; tudja ezt mindenki, de látjuk azt is, hogy zenei képzettség nemesak hogy állandó és biztos életnemet s foglalkozást nyújt ezer meg ezer embernek, hanem zenei műveltség és zene iránti tisztult érzék napjainkban azon dolgok közé tartozik, mellyeket a mai világ a művelt ember többi

kellékei közé sorozott. Ez irányban a budapesti hangászegylet s az ennek felügyelete alatt álló zenede (conservatorium) nálunk sokáig nélkülözött nagy hatással volt. Hogy pedig ez utóbbi most már céljai eléréséhez szükséges pénzalappal s rendes szervezettel

bir, hogy elismert jelességű szaktanárokkal van ellátva, hogy növendékeinek száma évről évre szaporodik, s hogy mindezek mellett az egész nemzeti szellem lengi át (melly többi között nemzeti zenénk kifejtését célzó pályadíjak kitűzésében is gyakran nyilatkozik) — mind ez kiválólag b. Prónay Gábornak, az egylet hivatással és buzgósággal bíró elnökének elismert érdeme.

Nem ok nélkül említhetők első helyen jeles hazánkfiának ez érdemét. — Életirásaiban olvassuk, hogy a zene iránti hajlama, sőt szenvedélye már tanulókorában nyilatkozott s tetszéssel fogadott zenedarabokat már akkor szerzett; magyar zeneszerzeményei pedig Bécsben nyomtatásban is megjelentek.

Iskolái végeztével ő is a politikai közélet pályájára lépett. Joggyakornoksága után megyei aljegyző lett Nógrádban. Ez volt azon gyakorlati iskola, mellyben akkor hazánkban a közpálya emberei mind ismereteiket gyarapíták, mind tehetségeik s buzgal-
muk tanujeleit adák. A

Báró Prónay Gábor.

közbizalom báró Prónay Gábort is fölkereste s már az 1840-i országgyűlésre követeül választá Turóczmegye. Pozsonyban az ellenzék soraiban foglalt helyet s beszédei, mellyeket tartott, mindenkor a haladás és hazafiuság ügyének szolgáltak.

Az országgyűlés bevéveztével beutazta Német-, Francia-, Svédországot, Dániát és Németalföldet, melly országok fővárosaiban hosszabb ideig mulatván, folytonos tanulmányok által öregbíté ismereteit s tapasztalatait.

Midőn hazatért, a nagyatyja után örökölt nagyszerű könyvtárban szenvedélylyel buvárkodott s több jeles czikkben, mellyek bel- s külföldi lapokban jelentek meg, irodalmi uton is hazai állapotaink ismertetésére, fejlesztésére törekedett.

1848-ban Turóczmegye újra megválasztá követeül.

1849. végével b. Prónay Gábor állandóan Pesten telepedett meg s azóta látjuk sikerdus lankadatlan működését a társulati téren. Alig van a szellemi s jótékony czélokra alakult egyletek között egy is, mellyben Prónay Gábor mint elnök, igazgató, választmányi vagy legalább egyszerű részvényes tag szóval és tettel részt ne venne.

1854-ben az irodalom és művészet terén is szép helyet foglalt el azon diszmunka kiadása által; melly 1854-ben magyar és német nyelven „*Vázlatok Magyarhon népeletéből*“ czim alatt jelent meg s a külföldnek irántunk táplált jó véleményét még inkább megerősíté. — Az örvendetes emelkedésnek indult s eredményeiben már is jelentékeny pesti *műegyesület* ügyeiben mindenkor nagy tevékenységet tanúsított s olvasóink tudják, hogy a legközelebb időkben létrejött s szép jövődöt érdemlő „*Kertészeti egyesület*“ s „*Baromfienyésztő társulat*“ szintén b. Prónay elnöksége s erélyes pártolása alatt emelkedtek ki a semmiség öléből.

Bizton hiszszük, hogy e sorok szives olvasója velünk tart, midőn a fent elősorolt érdemeknek meghozzuk tiszteletünk adóját s kimondjuk azon meggyőződésünket, hogy ha nagyjaink, kikre mindenkor büszke várakozással szokott tekinteni a magyar ember, a munkafelosztás hálás elvét követve, külön-külön térre kiállanak zászlóikkal, akkor csakugyan el fog következni azon idő „melly után buzgó imádság epedez“

Templom-szenteléskor.

Kész már a kis templom a falu közepén,
Mint ragyog a kereszt kis tornya tetején,
S tiszta falai milly szűzies pompában
Diszelgnek, mint ékes menyasszonyruhában,
Csillogó ablakin, mint égi gloria
Beragyog a fénylő őszi-nap sugara.
S a kis harangocskák milly szent ünnepélylyel
Küldik szózatukat a vidéken széjjel;
Mintha mondanák a hívők seregének:
„Jertek, jertek! . . . mindjárt megzendül az ének.“ —
Megtelik az egyház e nyájas intésre,
Ki ne jönne el a templomszentelésre?! . . .
Felszentelésére ama szent hajléknak,
A melly menedéke dúsnak, nyomoréknak;
A hová a boldog siet örömeiben
S a szegény menekül kinja tengerében;
Amaz, hogy hálákat adjon Istenének;
Ez, hogy irt keressen fájo szívsebének.
A hol bizalom kél kétkedő lelkünkben
És uj erő támad elcsüggedt szívünkben —
A hit ereje, melly hegyeket is mozdít,
Ez égi balsam, melly minden sebet gyógyít.

Ah! de már csakugyan megzendült az ének
Ajkain a hivek buzgó seregének —
Ugy hangzik az ihlett szivek össz-zengése,
Mint angyal-ujjak közt égi lant pengése.
Most a tiszteletes lép katedrájára,
Átszellemült öröm ül ki orczájára . . .
Szive fenekéről meríti szavait,
Hogy lelkünkbe hintse a hit szent magvait;
S a honnan merité, oda hat az ige
Szívünk fenekére, lelkeink mélyébe.
Kimondá az Áment Lelép az oltárhoz,
Egy csecsemőt hoznak annak zsámolyához.
S a szent keresztvizet ráhinti fejére,
A kised mint angyal mosolyog feléje.
A hála rejlik e mosolynak alatta,
Hogy őt most az egyház tagjává avatta.

Majd egy mátká pár jó — a lesütött pillával
Áll az oltár elé — s piruló orczával,
Mert az egész népség mind csak reájok néz . . .
S egybefűződik az örömtől rezgő kéz

És a „holtomiglan“ s „az ő holtáiglan“
 Ellebben ajkikról reszketegen, halkan;
 Mintha nem bírnák el boldogságuk súlyát,
 Midőn a pap rájuk adja szent áldását.
 S az örömanyanak köny tolu szemébe.
 Saját esketője jut talán eszébe! . . .
 Midőn régen elhunyt férje oldalánál
 Hűséget esküvék az ócska oltárnál.
 Most de másképp van az, új oltár elébe,
 Új nemzedék járul a régi helyébe; —
 De ne búsulj öreg, az újdón oltárhoz,
 Te is oda léphetsz az ur-vaacorához,
 Vedd magadhoz s a te lelked is megújul
 Abban, ki elvérzett értünk áldozatul.
 Most egy halvány asszony jó egyházkelesre,
 Elhalasztotta azt, templomszentelésre.
 Az ünnepélyt zárja a pap hő imája
 És áldást kér Isten ez új hajlékára.
 És megzendül újra a bezáró ének
 Ajkain a hívők buzgó seregének —
 Az iskolás csapat kettesén, sorjában
 Megindul kifelé a templom hosszában
 S utánuk, kor szerint, szépen kiballagnak
 A hívek, leghátul a vének maradnak.

Virághalmi.

Tíz millió dollár.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

Tíz millió dollár! Husz millió pengő forint! Boldog Isten, még csak kimondani is nagy szó!

Husz millió forint aranyban, egy rakáson; csak a súlya majd százötven mázsa, hogy ne volna az nehéz egy ember lelkén?

Ha azt mondanák: itt van husz millió, nyulj hozzá, tied lesz: add érte cserébe becületes neved, . . . és oda nem adnád . . .

Ha azt mondanák: itt van, vigyed, de felejtse el érte mennybéli üdvödet, . . . és nem felednéd el . . .

Ha azt mondanák: vidd e kincset, de add el érte azt, a kit legjobban szeretsz, . . . és el nem adnád, . . .

És ha azt mondanák: itt van husz millió, áruld el érte hazádat! . . . és el nem árulnád; . . . akkor elmondhatod magadról, hogy derék ember vagy.

Egy történetet fogok elmondani valami emberről, a ki nem tudott ilyen derék ember lenni; hallgassátok meg, ha tetszik.

* * *

A spanyol amerikai szabadságháborúk alatt történt ez a kaland; az idő épen kedvező volt hasonló regények alkotására; a hős és a rabló, a dícsvágy és a pénzvadász, a honszeretet és a könnyelmű ábránd olyan közel állottak egymáshoz, ellenség és jó barát könnyen összetévesztette őket; a szabadságért harcolók gyakran kezét szoritottak a kóbor martalócokkal, ki nem elvekt, hanem zsákmányért harcolt, s a kormány vezérei úgy bántak a szabadság-hősökkel, kik egy nagy eszmeért küzdtek, mint rablókkal, kiket a törvény üldözni kénytelen.

A mint Peruban kitűzték a szabadságzászlót, egy fiatal skót tengerész, Robertson, ki az előtt a spanyol kormány hajóin szolgált, áttért a republikánusokhoz s azoknál hajóskapitányi rangot kapott.

Robertson fiatal volt, eleven képzelődésű, heves, nagyravágyó; erős hajlammal birt a regényes, a rendkívüli után; a mi tengerésznél mind igen jó tulajdon, kivált olyankor, mikor a tengeren nem csak a viharok, hanem ellenséges gályák s kalózhajók is járnak.

Első szolgálatul mindjárt azt bízták rá, hogy keresse fel a hírhedt kalózvezér Benavides bandáját, melly a spanyol kormány patensével zsebében, a Chili partokat végig rabolja s gyilkol és gyujtogat egész Arauco hosszában.

Robertson végrehajtá küldetését, éjszaka meglepé Benavides rablócsapatát legbiztosabbnak hitt sziklarejtekében, a kalózközpont dühös tusa után elfogta mind, csupán egy szabadult meg közülök a második kapitány Martelin, az is oldalában vitte magával Robertson vadászkeszékét, a mi a sebben törött.

Az araucai parton, hol a rablókat elfogták, volt egy szép te rebély kenyérfa, melly máskor is sok kedves gyümölcsöt termelt; jó indusok öröme. Robertson ennek a fának hatvan ágára egy-egy rablót köttetett fel, hogy a kik messziről nézték, mondhatták magukban: a Chileieknek ugyan nagy karácsonfát ajándékozott valaki, cukorbábokkal megrakva.

Robertson semmit sem várt kevesebbet e hős tette jutalmául, mint hogy legalább is aladmirállá fogja kinevezni a köztársaság.

Ezt azonban nem tették vele, hanem abból a kincsből, mit ő Benavides rablótanyáján elfoglalt, átadtak neki ötvenezer piasztert — osztalékul.

Ez egészen lehangolta a nagyravágyó ifju kedélyét; rögtön elhagyta a szolgálatot, letette vállbojtjait s haragjában, csalódásában búcsút vett az egész világtól.

A la Conceptione öböl közelében volt egy puszt, laktalan sziget; azt választá ki jövődő lakhelyül; ott építettett magának egy remete-lakot; elbolondított egy éhenholt embert, hogy az ott szolgálja őt, azután meg egy pár kétségbeesett kreolnót, a kik közül az egyiket feleségének, a másikat szobaleányának tekinté, s erősen elhatározá magában, hogy soha többé a nagy világba vissza nem tér, hanem mint egy új Ádám és Éva, egy új vadember-generatiót alapít meg tenger közepetti kis paradicsomában.

Itt élt azután édenkerti ösörömök közt a világgal meghasonlott fiatal remete s tán itt is vénült volna meg, ha egy baleset onnan ki nem zavarja végkép.

Mint mondtam, egy rabló, a Benavides-bandából, Martelin megmenekült s szerencsésen eljutott Valparaisóba; ott, mint kormányos, szolgálatot vállalt egy spanyol hajón. Mikor a sik tengeren volt a hajó; összeszövetkezett a legénységgel, éjszaka a hajótulajdonost hivel együtt megkötözték, kitétték a dereglyébe s maguknak tarták a hajót.

Martelin hallotta már híret annak a karácsonfának, a mit Robertson a Chili parton felállított; azt is megtudta később, hogy e félelmes ellene a Mocha szigeten él egész magányosságban s nem gondolt most elébbvaló dologra, mint hogy társainak megölését ott elfogja s őt magát akaszsa arra a fára, a honnan társai lógtak.

A tervet nem volt nehéz kivinni; egy éjszaka husz ember kikötött a Mocha szigeten dereglyével s Robertson legédesebb álma közepén lepték meg remetelakával; ott mindjárt le is ölhatték volna, de Martelin nem akart elállni attól a tréfától, hogy ellenségét épen az araucani kenyérfa tetejébe akasztassa fel.

Robertson tehát lánczraverték s ledobták a hajó fenekére.

A Mocha-szigettől az araucani partig azonban hosszú utat kell tenni. E hosszú ut alatt megharagudott a tenger a kalózkokra s elkezdett ellenük lázongni: a vihar meghallgatta az átkozódók kivánságát s utolérte vele őket; az ár mindig közelebb ragadta őket a veszélyes sziklákhöz; Martelin nem tudott hajóján segíteni, az egész legénység között nem volt egy, a ki értett volna mesterségéhez; a végveszélyben kénytelenek voltak Robertson feloldani lánczai közül s szépen könyörögni neki, hogy szabadítsa meg a hajót az elmerüléstől.

A fogoly eként abba a helyzetbe jutott, hogy háromnapig parancsolt elfogóinak, s azok kénytelenek voltak neki engedelmesskedni, ha azt nem akarták, hogy a viharos tengeren ostoba módon elveszzenek.

Harmadnap örült mindenki, hogy a keresett araucani part helyett egy nyugalmas kikötő előtt találhatta magát; de senki sem örült annyira, mint Robertson, mert a mint egy szemközt jövő angol hajót megpillantott, rögtön a tengerbe veté magát s szerencsésen átuszott hozzá. Martalin nem merte őt vihar-roncsolta hajójával a csatákész angol brig ellenében visszakövetelni.

(Folytatás következik.)

Hunyad vára pusztulásnak indul!

Hunyad megyéből (Erdély), oct. 22-én.

Fájdalmas érzettel írok most, mivel a magyarok egyik legnagyobb emberének, Hunyadynak rombadült várából jövök. Ugy vélem, nem sokan vannak a t. olvasók között, kik legalább naptárban ne látták volna őseink e ritka, egyszerű emlékét, — ma már csak a falak állanak fenn, tüst és korommal bevonva, — már a lak, mellyben dicső Hunyadynk emlékezetes csataterveit kigondolá, baglyok és denevérek tanyájává változott. Én ezt nem mint újsgot írom; mert leégése már három éve történt, hanem csak azért, hogy ki nyilatkoztassam, miszerint milly derék, milly magasztos lenne az, ha mi magyarok abban járnánk, hogy nagy őseinknek e csaknem egyetlen emlékét, — felépítvén visszahoznák régi állásába, hogy így a vár, mellyre mi büszkék vagyunk, — maradékaink dicsőségére is fennmaradjon!

Valóban hallani is fájdalmas e szomorító esetet; de látni, valóban szivszaggató. A kibén nemzetisége iránt legkisebb érzés van is, kénytelen itt könyeket hullatni, kénytelen bámulni, hogy miként megy végenyészetnek egy illy emlék. Egy nagy szoba falán meg valóban a magyar királyok

arczképei, ma már alig látható ezek nyoma, — bár ezt az egy szobát mentették volna meg a hunyadiak! —

Kár volna ezen emléket pusztulásnak engedni. Őseink emlékei ápolják s tartják fenn nemzeti nyelvünk, nemzetiségünk és édes hazánk iránti vonzalmunkat is, s azokat enyészni nem engedhetjük.

De még más okból is szomorú e vidék. Itt magyar szót alig hall már az utazó, — a magyar házaknál pedig a férj nejevel s gyermekeivel nem saját nyelvén beszél, hanem a tulnyomó román (olah) nyelvet használja, — úgy, hogy ha ezen, tisztelt hunyadmegyei hazámiai, segíteni nem sietnek, 50 év alatt bizonynyal a ref. egyházakban románul kell hibehez szólnia a lelkésznek, ha azt akarja, hogy megértsék, s a magyarok magokat nem „magyarnak“, hanem „ungur“nak fogják nevezni. A gyermek az utcákon magyar szót nem hall, honn románul foly a beszélgetés, s a magyar tökéletesen beolvad. — Elhanyagolják, mert nem értik a nyelv becset, nem tudják, hogy az a nemzetiség egyedüli fenntartója, nem irtoznak azt idegennel felcserélni, nem rettegnek attól, miszerint jöhetnek idők, midőn keserűen meg fogják bánni mostani vétkes mulasztásukat. A derék hunyadi lelkész G . . . S . . . ur mindent elkövet, hogy megmentse hibeit, — elmondja, hogy saját nyelvöket kiküszöbölve, azt egy mással cserélni fel, — milly rut, milly káros; de fájdalom, nem sok sükere van. — A lelkész ur egy olvasó-egyletet is igyekszik alkotni; bár csak teljesednék buzgó ohajtása! Ugyancsak a hunyadi lelkész ur most azon jár, hogy egy népiskola jöjjön létre az eddigi iskola helyén, természetesen, ez a hunyadi lelkességétől függ. Segítsenek a bajon uraim, gondolják meg, hogy a nemzet csak úgy s addig él, míg saját nyelve és hazája van; tartsanak gyermekeik mellett magyar cselédet, beszéljenek velök magyarul, iskoláztassák őket, s ha iskola nincs a községben, építsenek, a rozskarban levőket segítsék fel, így aztán nyugodtan lehetnek, s nem kell előre pirulniok az utókor előtt, s így nem fognak magok után egy nemzedéket hagyni hátra, mellynek neve „volt magyar“ legyen! *) — H. Sp. J.

A biztosításról.

Írta SZÉKELY JÓZSEF.

(Folytatás.)

VI. Rente (évi jövedelem, kamat, osztalék) biztosítása és tontinák.

A rente-biztosítótézeteket is a biztosítások közé szokták számitani, noha részint az életbiztosítás alá tartoznak, részint a takarékpénztárak és nyugdíjintézetek közé sorozandók. Ugyanis, vagy olyanok:

mellyek tagjaiknak bizonyos évi jövedelmet biztosítanak, vagy olyanok, mellyek csak bizonyos korosztályoknak engednek jövedelmet, melly jövedelem mennyisége vagy magassága, a felvett alapelvek szerint számitva, véletlentől függ, melly intézetek annál fogva semmi bizonyos rente-hez nem kötik magukat.

Illy intézetek célja: a betett és rájuk bizott tőkéket minél magasabban kamatoztatni, s a résztvevőknek idővel magas évi jövedelmeket szolgáltatni. Az eszközök alkalmazását tekintve azonban, ez intézetek nagyon eltérnek egymástól, haszintén azon céljokban mindnyájan meg egyeznek is, hogy a résztvevők egymás öröksége után áhitoznak. Évi társulatokat képeznek t. i. s ez évi társulatok ismét külön osztályokat, mellyek a jövedelmet-nyerők kora szerint alakítottak. Némelyik évi társulatnak 6-7 osztálya van, mások még több, például 11 korfokozatot vesznek fel. Rendszeren 100 vagy 200 forintot tesznek be. Némely intézetek mindjárt az első évben a betét után jövedelmet adnak (kamatot, osztalékot), mások, mint a karlsruhei intézet, az első évben nem adnak semmit. Az elv mindenütt ugyanaz, hogy a résztvevőknek kezdetben mérsékelt, később gyorsabban emelkedő, s a vén korban igen gazdag évi jövedelmet adjanak. Általában illy intézetek nagy hibája, hogy a fiatal kor rovására, az öregkort, nagyon is megsokalható kedvezményekben részesíti, például vagy jóval nagyobb összegeket kell fiatalabb korúaknak betenni, vagy az idősb korosztálynak, aránylag a fiatalabb korosztály betétéhez, jóval nagyobb jövedelem jár ugyanazon összeg után.

A bécsi e nemű intézet, melly 5% kamatlábra van alapítva, biztosít eredeti rentekre

I. osztályban	0 — 10	korévig	4%
II. „	11 — 20	„	4 1/4
III. „	21 — 35	„	4 1/2 és így tovább,

ugy hogy a VII. osztályban 65 éven felül már 6 1/2%-t biztosít.

A rentek emelkedése, mint már mondtuk, örökösödés által következik be, minthogy halálozás esetében a rentének azon része, mellyet az illetők életükben huztak, a fentebb említettük évitársulatok közül annak javára tartatik vissza, melly évitársulathoz a megboldogult tartozott, úgy hogy, ha egy meghalozott résztvevő lassan lassan 100 sőt több tallér évi jövedelmet huzott míg élt, örökösei semmit sem kapnak, de a tőke ugyanazon évitársulat legfiatalabb osztályára, s az egész évi társulat kihaltával, a később támadt évitársulatokra száll.

Mivel illy örökösödések által az évitársulatok vagyona rendkívül emelkedik, nagyon megfogható, hogy illy intézet ügynökei gyakran mindenféle csábító valószínűségi számitásokkal édesgetik a résztvevőket, kik aztán addig

*) Vajda-Hunyad várának fenntartására az építészeti régiségeket kutató s fenntartó központi cs. kir. bizottság által tett indítványra a cs. kir. belügyminisztérium nyilvánítja, hogy a fenntartási költség az országos alpból nem utalványozható, de a bizottmányra bizza további lépéseket tenni, hogy a várak omladozása meg legyen akadályoztatva. A gyűlekezet azonban elhatározá, a minisztériumot ujjal megkeresni, hogy az legalább a beomló félben levő lovagterem befűdési költségeit utalványozná. Ezt írják legközelebb Bécsből.

Szerk.

várnak egy vagy másik korosztály kidöltére, mely után dusabb jövedelmet remélnek, míg nem alóluk huzzák ki a gyékényt. Részünkről nem nagy becsület tulajdonitunk az egész elméletnek, mely illy intézetek alapjául szolgál.

Az egész Németországban, ide értve a bécsi e nemű vegyes társulatot is, 9 rente-biztosító társulat van.

A *tontinák* nevöket egy Tonti Lörincz nevű nápolyi embertől kapták, ki a XII. század közepe táján hozta azokat életbe. Párisba 1653 hozattak be; Németországba később kerültek, de még itt sem tudtak erős lábra kapni. Szerkezetök kevésből áll: néhány résztvevő bizonyos tőkét betesz minden további igény nélkül tőkéjéhez a tontina pénztárába, úgy hogy a résztvevők összes tőkéje egy egészet képez, melyet aztán forgatnak, hogy az illetőknek kamatot és egyéb előnyöket hajtson. Ha valamely részvényes meghal, az őt illető rész azokra száll, kik őt túlélik; ha mindnyájan kihalnak, csak egyetlen részvényes marad, e lesz az egész tőkének örököse. Az évi jövedelmek kisorsoltatnak, sőt gyakran a tőke is kisorsolás alá kerül. Ebből látszik, hogy a tontina inkább sorsjáték, mint biztosító intézet. Hamburg és Rostockban vannak illy tontina-intézetek.

VII. Állatbiztosítás.

Az állatbiztosítás, rendkívüli, nem a halandósági törvények által parancsolt de véletlen veszteségek, például marhadög esetében kárpótlást nyújt, s ennyiben biztosítási üzlet; de vannak esetek, hogy azon veszteséget is pótolja, mely barmok természetes kimulása folytán áll be s ennyiben baromtartó gazdára nézve, az állatbiztosítás bizonyos tekintetben takarékosági intézvény is. Fordulnak elő ugyanis helyi bajok, melyek csak bizonyos vidéken ismeretesek, meghatározott területekhez kötvék, melyeken a marhák halandósága többé kevésbé otthonos. A körülményekkel ismerős és tapasztalt gazda illy helyeken *hozzávetőleg* előre ki tudja számítani a barmok halandóságát, ehhez képest biztosít. A körülmények pontos ismerete nélkül, emez utolsó esetben a biztosítás megajánlása mindig merész feladat. Valamint az is áll, hogy ha az állatbiztosítási intézetek e tulajdonsággal nem bírnak, t. i. hogy a helyiségi bajok által okozott veszteséget nem kárpótolják, kevés részvétre találnak s jótékonyaságukból a közönség előtt sokat vesztenek.

Állatbiztosítási intézetek képződtek már a mult század elején Francia- és Angolországban. 1765-ben nagy Fridrik, külön-külön több illy intézeteket állított fel Sziléziában. Egy része a társulatoknak még most is fennáll; alapításuk idejében egy jármos ökör biztosítási díja 10 tallér, egy harmadfüre menő tinó vagy tehené 6 tallér. Hollandiában is maga az állam kényszerítőleg állított fel illy intézeteket, stb. E század elején, Anhalt-Dessau, Köthen és Bernburg fejedelmei kölcsönös állatbiztosítást alapítottak a marhadög meggátlása, vagy továbbterjedésének elhárítása végett. Ha marhadög állott be, a megdöglött, vagy a ragály terjedése miatt önkéntesen agyonütött marhát oly módon biztosították, hogy a kárt a hercegségekben levő összes nyájak és csordákra vetették ki s azt ezen arány szerint térítették meg.

Idő folytában nemcsak illy társulatok állottak elő, melyek marhadög esetére biztosítottak de más betegségek-és véletlen esetekben is. A legrégebb ez egyesületek közül a düsseldorfi. Mi ez utóbbi egyesületeket illeti, azok alapításának nehézsége, az állatok halandósági törvénye kipuhatólásának bajosvoltában áll. Midőn 1830 Lipcsében egy illy intézetnek szélesebb alapon való felállítását ajánltatott, egész tudományos forradalom támadt a német államgázdászok között s a biztosítás oly gyakorlott szaktudósai mint Pohl és Masius, alig tudtak eligazodni a különböző vidékekről beküldött állathalandsági listák felvilágosító adatainak egybevetésében, melyek egymással iszonyu ellenmondásban állottak. Daczára a legjelesebb államgázdászok, praktikus szakemberek, kereskedők és gazdák vállvetésének, a németországi állatbiztosítási intézet Lipcsében végre is 1834 jan. 1-én nyílt meg szarvasmarhákra nézve, még ezen év october havában azonban már lovakra is biztosított. Elfogadott a társulat rövid határidejű egy hónapos biztosításokat is. A díj mérsékelt vala. Az ügynökségi provisió szintén. Azonban csakhamar tapasztalni valának kénytelenek, hogy a bevétel korántsem felel meg a kiadásnak. Csak a kis gazdák biztosítottak, a nagy gulyák tulajdonosai félre vonultak. A marhatartó kis gazdáktól kapott biztosítási díj-bevétel pedig nem fedezte a kártérítéseket. Az igazgatóság annál fogva különös rendszá-

bályokhoz folyamodott. Így például a ki biztosítani akart, annak $2\frac{1}{2}$ vagy 3% -nyi kamatmentes cautiót kellett letenni. Az így begyűlt pénz biztos helyen deplaciroztatott s a biztosítónak csak kiléptével s miután minden kötelezettségének eleget tett, adatott vissza. Továbbá a kár-illeték és igazgatási költség minden biztosítás után aránylag kivettett és pedig félvévenkint. Ki a kivetés idejétől számítva négy hét alatt ez illetéket be nem fizette, elvesztette (fentebb említett) cautióját. Ebből (t. i. félvévenkinti kivetésből) az következtet, hogy a kártérítés is csak félvévenkint történt. Hogy mégis az érdekeltek gyors segélyhez jussanak, a cautio utján bejött pénzt, félértékök erejéig elzalogíták s ebből fizették ki az illetőknek a fele kárt, a szenvedett veszteség megállapításától számítandó négy hét alatt. A kártérítés, a minden egyes darab marha után járó taksa felének erejéig határozottat el. E megszorító rendszabályok folytán nagybirtokosok, lehet mondani, hogy csak *rendkívüli* esetekben kaptak kárpótlást, kisebb birtokosok ritkán többet mint a taksának felét s úgy találták, hogy e félfizetéssel is be lehet érní. stb. A társulat azonban csak 1839-ig tarthatta ki s akkor feloszlott. Ugyanezen évben alakult a würtembergi általános állatbiztosítási társulat szarvasmarhákra és ménekre nézve. A svajczi és tiroli egyesületekről nincs mit szólni. A góthai sem örvend különös sikernek, a frankfurti, homburgi már jobb lábon állanak, Szász és Poroszországok e tekintetben, különösen nagy igyekezetet fejtenek ki.

A fennálló állatbiztosítási intézetek kivétel nélkül a kölcsönös biztosítás elvén alapulnak. A tagok kölcsönösen kötelezik magokat egymás közt a kártérítésre. E társulatok csak abban különböznek, hogy egyik csupán szarvasmarhákra, másik lovakra nézve is biztosít, egyik csupán marhadög esetén, másik véletlen körülmények által támadt veszteségre is. Általában az e nemű társulatok még sokkal fiatalabbak, hogysem a speculatio belőlök hasznot vonhatna s ez az oka, hogy illynemű részvénytársulatok nincsenek.

Az állatbiztosítás fontossága szembeszökő. A baromtenyésztés első föltétele, hogy úgy mondjuk lelke a mezőgazdaságnak, már csak trágya tekintetében is. A föld termesztő ereje nagy részben függ a baromtenyésztéstől, miután a föld trágyája azon olaj, mely az államgépet mozgásba hozza. De a baromtenyésztés nem csupán a földre, de az ember életére és egészségére is kihat. A marhák egészséges volta az ország jólétének is egyik föltétele. Szász- és Poroszországok azért fordítanak annyi gondot a baromorvosok kiképzésére, ugyszintén az állatfajok vegyítésére és nemesítésére. Az állatbiztosítás e rendszabályok kiegészítő részét képezi.

És itt megszakítom a biztosítás különféle ágainak kivonatos ismertetését.

Ki mindezekről magának bővebb és részletesebb tudomást kíván szerezni, utasítom a többször említett Masius művére (Lehre der Versicherung und statistische Nachweisung aller Versicherungs-Anstalten in Deutschland) melyet magam is használtam. Célom volt a biztosítás minden ágát ha csak röviden is tárgyalni, mielőtt az első magyar általános biztosítás alapszabályai sarkalatosabb elveinek dióhéjba szorított ismertetésére áttérnék. Tettem pedig ezt azon szempontból, mert miután a *magyar biztosítás* majd mind ezen ágakat, külön-külön és együtt véve felöleli, hasznos dolognak tartottam, a Németországban, mint szomszédunkban létező biztosítás állapotát, ha csak statistikai tekintetben is, felmutatni, *miután illy dolgokat senki sem meríthet önmagából.*

Szerencs.

Szerencs, magyar mezőváros Tokajtól nyugatra két mérföldre, — Béla névtelen jegyzőjénél *Zerence*, *Zeremssu*, a ki szerint Árpád Szerencset két kun vezérnek, u. m. Édek és Édemurnak adta volna. Később Monoky nemes család kezére jutott, ez a sz. Benedek szerzeteseknek adta, később pedig Uj-Ór helységet is — a mai Ingvár pusztát — odatoldván, apátságot alapított. De 1556-ban Némethy Ferencz az apátot kiüzé, a zárdát elfoglalta, belőle várat alkotott, megerősíttette s így Zápolya özvegye számára Szerencset meghódítá; de alig kilencz évig volt az birtokában, mert midőn Némethy Ferencz 1565-ben Tokaj ostrománál elesett, Szerencs ismét Ferdinánd kezébe került. — 1583-ban Rudolf király a várost elzalogosítá Rákóczy Zsigmond egri kapitánynak, ki itt halt is meg s a reform. szentegyházba temetkezett, hol is fia 1618-ban sírcsarnokot (mauzoleum) emeltek poraföle, melyet utóbb a német katonák tetemesen megcsonkítottak. A Rákó-

Szerencs.

(Vége következik.)

ziai birták most Szerencset, gyakran laktak is itt egész II. Rákóczy Ferenc idejéig, ki önkéntes száműzetésbe menvén, jószágai mind elkoboztattak. De az ártatlan hugát, Juliannát illetők meghagyattak, ki is gr. Aspremont-hoz adatván nőül, mint ennek örököse gr. Erdődy ma is bir részt Szerencsen, a másik rész gr. Illésházyra, majd gr. Grassalkovichra, majd Szirmay Tamásra, majd az Almásy családra szállott.

Az urasági ház vagy kastély a régi várból van átalakítva, mellynek bástyái, tornyai már nincsenek meg többé. Mikor e kastély még vár volt, széles árok futá körül, mellyet a benne fakadó számos meleg forrás táplált vízzel. Dél felől a kapu előtt az árokparton tul állott a külvár, mellyet posványások védelmeztek. A belső várnak gr. Erdődyt illető része elhagyottságra látszik mutatni, ellenben az Almásy félen derék urilakok emelkedtek.

A városról még csak annyit jegyzünk meg, hogy mintegy 2200 lakossal bir, mellynek fele református. Van itt római és görög kath. templom.

A ref. szentegyház épülete híres régiségéről, melly paroch. templom volt volna már 1321-ben. Van itt továbbá zsinagóga, nagy vendégfogadó, számos lágymeleg forrás, kőbányák. Szőlőhegye bár nem tartozik a hírneves Hegyaljához, né-melly részein mégis, mint Bereczken és Élő-hegyen olly dicső bort terem, hogy kik itták, a hegyaljaihoz hasonlítják, sőt azzal egy sorba magasztalják.

Nana Sahib.

Nana vagy Nena Sahib a delhii királyon kívül az egyetlen jelentékenyebb indus fejedelem, ki a felkelőkhöz csatlakozott, kik közt amaz a mahomedán, ez pedig a brahma pogány elemet képviseli.

Nana Sahib fogadott fia Peiswa Badsai Rao-nak, a sok letett indus fejedelmek egyikének, ki letételése után Biturban lakott közel Cawnpurhoz.

Tulajdonkép nem Nana Sahib a neve, hanem Srinath, azért udvaroncjai és barátai a leveleken és iratokban így czimezik: „Makadarsah Srinath Bahadur.“ A Nana szó annyit jelent mint nagyatyja, a Sahib pedig mint ur, s e nevet a brahminok adták rá; de az indusoknál nem szokás a főrangukat a brahminoktól nyert néven szólítani, hanem azon, mellyet mikor beszélni tanulnak, először kiejtenek. Az illy név aztán rajtuk marad; ezért szolítják Srinath-nak Nana Sahibot is.

Azelőtt őt az angolok vendégszerető, jámbor, szeretetre méltó embernek rajzolák, és legmiveltebbnek tarták a mahratt főnőkök közt. Többször jól ettek pompás palotájában asztalánál, ilyenkor mindig elefántokon hozatta el őket és küldte ismét vissza; bemutatta nekik nejeit, gyermekeit. Ezt azonban tán csak mind azért tette, hogy azon nyugdíjat, mellyet atyja huzott, ő is megnyerhesse, de melly a Keletindiai Társulat által megtagadtatott

tőle, mivel atyjának csak fogadott fia vala. Ez nemcsak azért háborítá fel az angolok ellen, mert indus szokások szerint a fogadott fiu mindenben teljes jogu örököse az atyának, hanem azért is, hogy más fejedelmek fiainak habár atyjukénál kisebb összegben, de mégis kijárt a nyugdíj. A Keletindiai Társulat az angol parlamenthez utasítá. Küldött is ügynököt Angliába, kit 500,000 ftnyi költséggel látott el, de a parlament meg az indiai társulathoz utasítá, ez ismét viszont a parlamenthez. E miatt felháborodott vak dühét épen melegében találta a sepoyk lázadása, azonnal ő is fegyverhez nyult s Cawnpur városban s a meddig csak fegyereivel s csapatával elhathatott, minden angolt, nőt, férfit, gyermeket, öreget leöletett, néha a legkegyetlenebb kínzások közt s kiáltványt bocsátott szét

mindenfelé, mellyben az angolokat ollyaknak festé, mint kik őket válásuktól megfosztani, a keresztyén hitre áttéríteni akarják és kik okozói és behozói az indusok közt uralkodó mindenféle bajoknak, azért megölni rendel minden angolt, kik közül a hivatalnokok fejére még jutalmat is tűz ki. Közelebb Lucknow-t ostromolta, de bevenni nem tudta.

Ő az indus nép legvitézesebb fájának, a mahrattoknak tagja és brahmin egyszersmind, s így a legfelsőbb társalmi osztályba tartozik.

Arczképét 1850-ben egy angol, az audhi király arczképfestője, vette le olajban s ennek másolatai után birja azt Europa s mutatjuk be olvasóinknak mi is ez alkalommal.

Homlokán a kerek folt, a tilluk, vagyis ostya vastagságú fehér agyag, a legfelsőbb társalmi rang jele, mellyet a brahminok szoktak a homlokra felragasztani s ez által az egyént magas rangjába mintegy felavatni. Palástjának balszár-

Nana Sahib.

nyán meg egy folt vereslik, mellyet szintén brahminok mázoltak oda s hasonlólag vallási jelentőséggel bir.

Testre nézve jól elhizott. Egy angol, ki 1853-ban látta, beszéli róla, hogy akkor 28 éves lehetett, de kinézéséből negyvenesnek itélné az ember. Egy tolmács pedig így festi le: ő fensége vastag ur; arcza gömbölyű, szemei fénylők, nyugtalanok; arczsíne csaknem fehér, legalább nem barnább, mint a spanyoloké Európában, vonásai egyáltalában vig, bohó tréfákra hajlandó kedélyt árulnak el.

Nana Sahib mindenestre legjelentékenyebb férfja a lázadásnak és még sok dolgot ad az angoloknak, mig azon akasztófára felhuzhatják, mellyre szánták.

T A R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

LVII. Levél. „Octavia és Cleopatra.“ Irta N. N., fordította N. N.

N. N. annyit tesz magyarul, hogy „Én Nem“ tudnillik erre a kérdésre, hogy ki írta ezt a darabot? Nem akad gazdája. Irt ugyan hasonló darabot Shakespeare is, hanem az először más, másodsor Shakespeare nevét nem szokás eltagadni, harmadszor vannak bizonyos végig várhatóan phrasissok, bizonyos előrelátott meglepetések, bizonyos tableaux-k és együgyű cselszövények, melyek azt engedik sejtetni a be nem avatottak, hogy ezt aligha nem Kotzebue írta; mindenesetre nagy diadal ránk nézve, hogy a színlapon nem merik a darab címe alatt Kotzebue nevét említeni, hanem azt mondják róla: „írta egy valaki; — egy magát megnevezni nem kívánó műbarát; — ismeretlen szerző, elnézésért esedezik.“ Lássunk hozzá.

Van egy jó madár Antal; a ki Rómában elhagyja a feleségét és két fiát s Egyiptomban (igy mondták a színpadon) másodsor is megházasodik. Az elhagyott menyecské persze utána megy s megtalálja a szökevényt Kairóban, mikor éppen az ágyból felkel, meg sem fésülködve, mindenféle színű toll a hajában. Az tudni sem akar fölöle; mind addig, míg az asszony nem emlékezteti rá, hogy ugy-e bár azt ígérte fiacskájának, hogy meg fogja őt tanítani a „vastányér hajigálás játékanak“ (discus?) mesterségére. Nálunk a tányérhajigálás játékanak mesterségeért meg szokták virgázni a gyerekeket, hanem Antal erre elérékenyedik s azt mondja, hol van hát a gyerek? A két gyerek ez alatt a két ajtó közé volt eldugva, most onnan előkerülnek, s a közönség feszült figyelemmel várja, hogy fogja őket megtanítani Antal a vastányér hajigálásának mesterségére? Ebből pedig semmi sem lesz, mert közbe jön a másik asszony; megtudja, hogy ez is Antal felesége, kést ragad rá, ezt Antal elveszi tőle, azután meghívja egy csésze kávéra; de szerencsére, mielőtt a szegény asszony beleapritná a kávéba, az inas kivallja, hogy a kávéba grünpánt tettek, a mi méreg; Antal ur ennek következtében, látva, hogy első feleségét a másodikat mindenképp meg akarja ölni, nem tehet okosabbat, mint hogy a jámbor nőt egészen a gonosztevő gondviselésére bizza; az pedig a mint Antal kihuzta a lábát a szobából, hivat két olasz granatérost, hogy lökjék ki a másik asszonyt; ezek nem tudnak subordinatiót; hanem azután négy török zsan-dár elbánik velük. Előbb kilöki az asszonyt, utána a gyerekeket. Nesze nektek vastányérral hajigálás játékanak mestersége! Szerencsére a kiteszített asszonynak van egy bátyja, a ki nagy hatalmu ember, az megriasztja Antalt, ki is kardjával megöli magát, miután kridát csinált, a hárpia-asszony pedig valami angolnafélével ugy megterheli a gyomrát, hogy bele hal.

Csak az egy bántott az egész darabban, hogy ezek az emberek római uralkodóknak, az egyiptomi királynéknak adták ki magukat s még a darab végén sem sült ki, hogy ki szabólegény, ki meg vasuti konduktor, ki meg surrogatkaffé-árulóné, innen onnan Drezdából és Hamburgból; a mit okvetlen ki kellett volna az igazság kedvéért deríteni; olly mindennapi nyelven beszélnek s olly közönséges értelmekkel bajlódnak, kivéve tán az egy Octaviát. Hanem már most én is szeretném azt irni a kritika alá, hogy „N. N.“

Irodalom és művészet.

— (Egy magyar könyv Bécsből.) E napokban vettük Válcái Imre hazánkfiának előfizetési felhívását Bécsből illy című „mulattató műre“: „Irodalmi s művészeti daguerreotípek.“ E címet a szerző így magyarázza bővebben: „Satirai ábrázolások, humoristikai felolvasások, irodalmi arcképek a magyar kritika, lap-és naptárirodalom, írók, költők, színészek és művészek köréből.“ A program további részében a szerző többi közt felkiált: „Hála a magyarok Istenének! irodalmunk annyira kiterjedt, hogy képesek vagyunk, közönségünknek az abban előforduló eseményekről mulattató könyveket is irni.“ (Csakhogy ehhez jó akaraton körül még egyéb is kívántatik.) Válcái ur továbbá „sokszor tapasztalta, hogy az olvasók igen szeretnek itt-ott valamit hallani azon egyénéről, kiknek sorain gyakran elmulat lelkök s kikkel ugyszólván össze-ör szellemök: kikről továbbá művészi dicsőségeket (!) hall elmondani s megiradni. Különösen pedig jelleme ez — V. ur szerint — a kedélyes falusi olvasó-köröknek, melyek a fővárostól messze esnek. E végre megírta „Irodalmi s művészeti daguerreotypjeit, hol 50 író s művész irodalmi arcképét adandja.“ — Mi ugy ismerjük Válcái urat, mint tehetséges, komoly igyekezetű fiatal embert s éppen azért megvárjuk tőle, hogy az irodalom szent-ségének tartozó kegyelettel irandja arcképeit s a mulattató részt nem kerssendi holmi — divatba jövő — s az egészre nézve érdektelen személyek s izetlen magánviszonyok érintésében. Sapienti pauca! *) — Különben a munka egy kötetben fog megjelenni. Előfizetési ára 30 kr p. p. Határidő dec. 31-e. A pénzek a szerző lakására küldendők (Bécs, Wieden. Wienstrásse 797 sz.) 8 előfizető után egy tiszteletpéldány.

— Sárospatakról E. B. Bényey Gábor hirdet előfizetést „Cserjeháti fülemile“ című 120 lapra terjedő versfüzetére. Ára 40 kr. p. p. A pénzek a főiskola épületébe Jáger Károly nyomdász urhoz küldendők.

*) Megjelent a Lelki Kalas imádságos könyv keresztény kath. számára harmadik kiadásban. Ára kötetlen 1 pft, füzve 1 ft 12 kr p. p. Ajánlható ka-

*) Nézetünk szerint — ha tanácsunk még nem késő — jobb volna e vállalatot V. urnak még most elhalasztani, annyit mindenesetre megkivánunk tőle, hogy programján tegyen változtatást s a kiszemelt 50 férfi közé hozzon nagyobb őszahagot, mert sok olyan embert látunk belezavarva, kit nem is ismerünk, vagy kiket legalább a többi tisztelt nevekkel együtt egy napon említeni sem szabad.

rácsonyi és újévi ajándokul. Ugyanez meg fog jelenni németre fordítva is Heckenast Gusztávnál *Christlicher Wegweiser* cím alatt, előfizetés utján, mellynél a gyűjtő minden 10 példányra kap két ingyenpéldányt. — Továbbá a Sz. István-társulat ügynöki hivatalában Pesten kapható szüz Mária általános tiszteletére és minden ünnepeire szolgáló imakönyv „*Marianischer Blumenkranz*“ cím alatt, mellyet sokan ohajtanának magyar fordításban is látni.

— (Uj lap szabómesterek számára.) Jövő évtől kezdve új magyar folyóirat fog megjelenni Jámor Endre is Kiss Sándor, pesti szabómesterek szerkesztése alatt „*Férfi divat-közlöny*“ címmel. A derék vállalkozók célja, olly divatlapot juttatni a magyar szabómesterek kezébe, melly az év különböző szakában a téli, tavaszi, nyári és őszi férfi divatot több alakban bemutatja, a külön ruhadarabok szabásait külön minta táblán, egy ivre terjedő szöveg kíséretében. Ha a vállalat partolásra talál, egy egy jeles szabómester életrajzát és arcképét is közlendik. Az előfizetés egész évre 3 ft, fél évre 1 ft 30 kr. p. p. Ajánljuk e becses vállalatot, melly a sok drága külföldi illy nemű közlönyök pótlását tűzte ki céljául, az illető iparos testület figyelmébe. — A kiadók szakbeli ügyességöknek már többször adták tanujelét s azt teszik jelenleg is, midőn vállalatuk megindítása előtt egy szabók számára irt külön önálló munkát is adtak ki, mellynek címe: „*Férfi ruha-szabáskönyv*“, melly bevezetéssel szolgál a magyar és párisi divatöltözékek szabásához. Egy nagy-szerű tabellával, több divatképpel és szabási rajzzal ellátva. E munkát egyben kivül az is ajánlja, mert a kiadók a bevétel egy negyedét a nagyvácszonyi leégett ref. templom fölépítésére ajánlják fel. Ára e füzetnek 1 p. ft.

○ A „*Sárospataki füzetek*“ második félévi folyama is megindult. Az első füzet tartalmát teszik: Anyanyelvi feladatok ügye a gymnasiumokban Szilágyi Istvántól; A francia presbyteri egyház régi alkotmánya és újabb szerkezete Jakabfalvy Andrásról; Vycliffe János, Vályi Páltól; A vándorgyűlések Jakabfy Andrásról; A porosz tanintézetek statistikája, Kiss Józseftől; Magyar protestans statistika, Tiszaitól; Irodalom stb. E második félévre előfizetés postán 3 pft.

○ (Ország Antal) jelenleg Párisban tatózkodó hazánkfia nevében *Friebeisz István* előfizetést hirdet hat, egy füzetben megjelenő hazai tollrajsra. A füzet címe: „*Hazai képek, rajzolt költemények szöveg nélkül*.“ A szerző szorult anyagi helyzete miatt e művet saját költségén ki nem adhatván, kénytelen előfizetéshez folyamodni melly is 2 pft s dec. 15-ig a „*Déliab*“ szerkesztőségéhez küldendő be s a példányok ugyan onnan fognak is szétküldetni. A képek Párisban egyik legkitünőbb műintézetben fognak készülni az ott már szokásos csinnal és pompával s az előfizetők csinos borítékban jövő január végéig okvetlen megkapandják.

○ B. Kemény Zsigmond „*Veress József műveit*“ adja [ki, mint régebben irtuk; most azt is megirhatjuk, hogy e művek sajtó alatt vannak már s nem-sokára az előfizetők kezében lesznek.

○ (Hat darab arany jutalmat) tűzött ki Burián Pál Kolosvárott az „O deucheoseeges zent iob kez“ régi magyar nyomtatvány megtalálójának. * * (Bogya Róza) a nemzeti színház volt énekesnője, Olaszországban nagy tetszéssel szerepel s az ottani lapok, mellyek elragadtatással szólnak róla, de Ruda név alatt (családja praedicatuma) említik. E hó 5-én volt jutalom játéka, melly alkalommal tisztelői egy koszoruzott ezüst lanttal, 6 meg a közönséget egy magyar dallal lepte meg, mellyet a közönség elragadtatással fogadott és szünni nem akaró tapssal hálált meg.

* * (A pesti műegylet) az october-novemberi képtárlatból a következő képeket vásárlá meg: Markó Ferencz pesti festő *Szérűje*, Haanen bécsi festő *téli tájképe*, Marohn párisi festő *konyha leánya*, Zimmermann müncheni festő *egy hercegi kastély belseje*, és Petzmann müncheni festő *hazatérés a keresztelésről*.

* * (Kovács Mihály nagy oltárképe) Mária mennybemenetelét ábrázolja, s mult hetekben belépti díj mellett szemlére volt kiállítva a nemzeti muzeumban. Alakjai mind életnagyságuk — és így az egész nagyszerű mérvben van kivive. Mind conceptio, mind kivitel tekintetében megfelel azon nagyszerű eszmének, mellyet ábrázol. Kovács Mihály hazánkfia Párisban az egri káptalan megrendelése folytán szabolcsmegyei Polgár község új temploma számára festette e szép képet.

* * (A zágrábi történeti társulat) oct. 10-én ülést tartott. A társulat szabályai felsőbbleg megerősítették. Muzeuma Slavoniából és Boszniából 150 darab régi pénzt és más régiségeket kapott, Neustädter báró altábornagy is a muzeumnak ajándékozta a híres *Bél Mátyás* pecsétgyűrűjét.

* * (A miskolci színháznak midőn már egészen elkészült,) most fedették fel egy igen lényeges hibáját, hogy t. i. kicsiny; azért kicsiny pedig, mert az azt látogató közönség nagy. Vigasztalódjanak a jó miskolciak azzal, hogy hálislennek s még is fájdalom, Pesten is így vagyunk a nemzeti színházzal. Kiváltképp kicsiny pedig a miskolci színház vasárnap és szombaton, ugyanarra, hogy a ki e napokon be akar férni a páholyokba vagy zártszékekre, az már szerdán és csütörtökön gondoskodik jegyről, mert később nem kap. Egyéb-iránt még azt is írják e színházról, hogy ott némely urfi egész a néző helyre megy be égő szivarával. A karzaton pedig a szivarozás napirenden van. De itt már nem vigasztalhatjuk a jó miskolciakat, hogy ezzel Pesten is így vagyunk.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

z (Haltényésztés.) A mult nyáron a gazdasági kiállításban látható volt Hoibrenk ur haltényésztési készüléke, mellynek segítségével a maggal össze-

kevert így megtermékenyített halikrát kikölthetni állítá. E készüléket több férfi együtt megvásárolta, elvárando az eredményt, mely ha jól sikerül, kísérletet szándékoznak azzal tenni a haltenyésztésnek Magyarországon terjesztésére. E készülékkel a kísérlet Lukácsi L. urra bízott, ki az eredményről legközelebb jelentést tenni ígér.

⊙ (*Mennyi bort iszunk mi meg*), kitűnik abból is, hogy míg az államnak a fogyasztási adóból bejött jövedelméből az egész birodalomban átalán minden főre 8 kr. esik, addig ezt mi magyarok 16 krra duplázzuk, ennyi esvén nálunk egy egy főre. De hát még ha a zárt városokat tekintjük — nem csuda ha a különbségtől, miután egyébiránt is borrhól van szó, kissé szédül a fejük. A lombard-velencei városokban egy egy főre 27—55, Bécsben 1 ft 24, Buda-Pesten és Pozsonyban pedig 2 ft 10 kr. esik!! És honnan van mégis, hogy másutt sokkal több rezesorr találkozik, mint Buda-Pesten?!

Közlétezetek, egyletek.

* * (*Kubinyi Agoston utazásának eredménye.*) A földtani társulatnak e hó 14-én a muzeumban tartott ülésén Kubinyi Agoston muzeumi igazgató bemutatá a nemzeti muzeum számára általa a nyáron Németországban, Belgiumban és Hollandban tett utazása alatt szerzett gyűjteményt és előadta, hogy Hollandban Scheveningenben, midőn a tengerpartra menne, hogy néhány kagylót szedjen a muzeum számára, ott b. *Sina Simonnal* találkozott, ki tudtára adta, hogy ne fáradozzék, a halászegényektől olcsó pénzért mindennemű kagylót vehet. Beszéd közben a nemes báró a muzeum igazgatójának 1000 pftot ajánlott, mellyen utazása alatt érdekes tárgyakat szerezzen a muzeum számára. E pénzen szerezte a bemutatott tárgyakat. Továbbá a harlemi tenger kiszáritásáról, alkalma levén ismereteket szerezni, azuttal előadta, hogy a kiszáraztató tér fölülte 41,699 hold, mellyet több apró csatornák hasitnak át és egy 31,421 öl hosszú nagy csatorna környez; ebben három helyen szivattyuművek állnak a belegyűlt viz kiszivattyuzására. E szivattyuművek egyike, mellyet meglátogatott 11 szivattyut foglal magában, mellyek mindegyike egyszerre 12,000 font vizet szív ki. A kiszivattyuzott viz csatornában a tengerbe folyik. A kiszáraztás 1840-ben kezdődött s 1854-ben már be lön fejezve. A nagy csatorna 4 millióba, maga a kiszáraztási készülék pedig 9 millióba került, fedezve az állam által; ez utolsót az állam Hamburg bankárainak adta el 8 millióért. Az állam költsége bőven vissza leend fizetve; mert a nyert tér felette termékeny, a mellyen a letelepedők 25 évre mentesek a földadótól és az mégis mióta használtatik, 60,000 fto hoz évenként csupán fejadóból. Egy e kiszáraztásra vonatkozó könyvet is vett a muzeum számára, melly a hollandi minisztérium által adatott ki. Több könyveket is hozott még, pénzneveket, 5 állatcsontvázat, köztük egy strucz madárét és egy óriási teknős békáét, melly életében 6 mázsát nyomott; állatbőröket, kagylókat; egy hajóférget (teredo navalis) a tengeri hajók e nagy veszedelmét, melly azokat át szokta lyukgatni. Maga költségén pedig 10 különböző nyomtatványt szerzett. Érdekes közléseket tett a hollandok ház- és utépítéséről és tégláégetéséről. Vissza utaztában Bonnban *Nögerath* tanár a Rajnavidékről 96 darab ásványt adott át neki a muzeum számára. — *Erre Kovács Gyula* előadta, miszerint a Drenyák-féle ásványgyűjteményt, melly eddig a muzeumban őriztetett, jelenlegi tulajdonosa, szintén Drenyák, a muzeumtól **visszaveszi**. Egyébiránt az egész a muzeumba nézve nem bir nagy érdekléssel, miután ugyanazon darabok legnagyobb része már különben is meg van a muzeumban; mindamellett is sok szép darab van a gyűjtemény közt, mellyek elvitele veszteség lesz e nemzeti intézetünkre nézve.

⊙ (*A Magyar Gazdasági Egyesület*) nov. 16-án tartott gyűlésében, mint közelebb érintők, megtörtént az egyesület elnökeinek és igazgató választmányának választása. Az eredményt nov. 17-én 11 órakor olvasta föl a szavazatszedő küldöttség elnöke gr. Károlyi Lajos. Szavazott 140. Egy szavazatot forma hiba miatt visszavettek. Elnök lett *Károlyi György* gr. 138, szavazattal. Alelnökök: *Lónyai Gábor* 121 szavazattal, és *Korizsics L.* 130, szavazattal. Az igazgató választmány tagjai lettek: *Somsich Pál* 139, *Károlyi István* gr. 138, *Havas Józ.* 135, *Károlyi Lajos* gr. 135, *Lónyai Menyhért* 135, *Zichy Edmund* gr. 135, *Andrássy György* gr. 134, *Ürményi József* 134, ifj. *Majláth György* 133, *Sina Simon* b. 131, *Szontagh Gusztáv* 131, *Balassa Antal* b. 129, Dr. *Encs Ferenc* 129, *Lits Antal* 128, *Hajnik János* 127, *Végh J* nos 126, *Zichy Ferdinánd* gr. 126, *Sennyei Pál* b. 125, *Treffort Agoston* 124, *Wenkheim László* b. 123, *Eötvös József* b. 121, *Peterdy Gábor* 119, *Otocska Ignác* 118, *Desseoffy Emil* gr. 117, *Czirák János* gr. 116, *Ghyczy Ignác* 116, *Lejtényi György* 116, *Benkő Dániel* 111, *Kenessey Kálmán* 110, *Török János* 110, *Szendrei Ignác* 110, *Szilassy György* 110, *Heinrich Nep.* János 106, *Czilchert Robert* 101, *Bocskay Ignác* 96, *Nagy István* 94, *Festetics Agoston* gr. 93, *Darányi Ignác* 91, *Kubinyi Agoston* 91, *Zimmermann Károly* 90, *Kovács Gyula* 86, *Krieger Károly* 82, *Zsivora György* 78, *Rittich János* 72, *Agoston József* 67, *Jurenák Pál* 67, *Csengeri Antal* 66, *Zsedényi Edvárd* 62 szavazattal.

Ezekon kívül legtöbb szavazatot nyertek. *Egressy Sámuel*, *Pólya József*, *Havas Ignác*, *Bossányi László*, *Bezeredy László*, *Ráday Gedeon* gr., *Gönczy Pál*, *Wenkheim Béla* b., *Fazekas Károly*, *Fehér Lajos*. Kiknek neveit a szavazatszedő választmány a fennirt névsorhoz csatolja, hogy azon esetre, ha a választottak közül némelyek helyöket el nem foglalhatnák, ez utóbbi sorozatból lehessen a választmányt kiegészíteni. Ezen névsornak megerősítés végett felsőbb helyre terjesztése elhatározatván, a gyűlés eloszlott.

⊙ (*A „Hegyaljai Társulat”*) oct. 26-án tartá alakuló közgyűlését Tolcsván gr. *Andrássy György* ő exclja elnökle alatt, ki miután az elnökséget továbbra is el nem fogadhatá, elnökül b. *Vay Miklós* ő exclja, alelnökül *Lónyay Gábor*, másod helyettes elnökül *Dravetsky Alajos* ur választatott meg,

ugyszintén megválasztatott a 20 tagból álló képviselő bizottmány is. A társulat tagjai közé több mint 200 van aláírva. A társulat oct. 25-én egyezersmind bor- és szőlőkiállítást rendezett, melly iránt, a rendező választmány jelentése szerint, a részvét tetemesen növekedett, úgy hogy Hegyaljának nincs egy városa vagy falucskája, melly szőleje vagy bora által ott képviselve ne lett volna. A legközelebbi közgyűlések megtartásának tekintetéből rendelé a társulat, miszerint ezeket változtatva a Hegyalja minden városában kívánván tartatni, a legközelebbit Bodrogh-Kereszturra tüzte ki.

⊙ (*Az állatgyógyintézet*) e hó 16-án nyitott meg d. e. 9 órakor, igazgatója Dr. *Szabó Alajos* ur által. A későn kibocsátott hirdetés daczára a tanítványok szép számmal jelentkeztek.

Jótekonyságok.

⊙ *Császár Ő Felsege* zolyom megyei *Ricska* községnek temploma építésére 300 pftot ajándékozott s a sáros megyei *Hanusfalca* községnek egy 800 ftnyi kincstári előleg, ennek kamatai s a perköltségek elengedését legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatott. (B. P. H.)

⊙ (*A budapesti hangászegyletnek*) *Kunst József* kalocsai érsek ő exclja 120, *Pálffy Antal* hg ő magassága 100 pftot ajándékozott, a kalocsai f. káptalan pedig az egylet részvényeseinek sorába lépett.

Mi ujság?

* * (*Gr. Ráday Gedeonról*) a nemzeti színház igazgatójáról, ki jelenleg Olaszországban tartózkodik, Pestre érkezett levelek állítják, hogy azon hajó melly a tengeren tovaszállítá, összekocczant egy másikkal, de a grófnak nem lett semmi baja.

⊙ (*Aranyvári Emilia*) a nemzeti színház első táncosnője, ki jelenleg a fővárostól távol szabadság idejét használja, hir szerint megbetegült. Azért nem látni most színpadunkon balletet.

⊙ (*Pest város évi jövedelme*) igaz hogy 1,030,000 pft de — quid hoc ad tantam sitim — mi ez annyi kiadáshoz képest!

⊙ (*Kőrösi Csoma Sándor*) mint tudva van, 1819-ben hagyá el hazáját s keletre utazott, remélve hogy ott a magyar nemzet multjára világító sugárt deritend; de mostoha körülmények közt, mostoha éghajlat alatt végezte életét — mellyet egészen a forrón szeretett hazának áldozott fel. Dr. *Duka Tivadar* hazánkfa, 1854-iki februárban Kalkuttába érkezvén, a nevezett férfi iratai kutatásához fogott. Az ottani *Ázsiai társulat* titoknok, egy kiadatlan kéziratát mutatta neki; itt tudta meg, hogy a nevezett szintén titoknok volt egykor e társulatnál. A főtélőszék levéltárában pedig egy kis vasládát mutatának neki illy felirattal: „Alexander Csoma de Kőrös,” melly az elhunytak magán iratait foglalá magában; a láda felnyitvatván számára, a benn volt iratokról jegyzéket készített magának. Ez iratokat később, mint haszonvetleneket, hallomás szerint, megsemmisítették. Dr. *Duka Tivadar* Csomának néhány sajátkezű jegyzeteit is szerencsés volt megszerezhetni, mellyek főleg a magyar szók és hindostan nyelvnek etymologiai hasoneredetére vonatkoznak. E levelet esendő alkalommal a magyar akademiának ajánlókodik átküldeni. — Dr. *Duka Tivadar* 1849-ben hagyá el magyar hazáját, Londonban három év alatt orvosi oklevelet nyert, honnét a britt-indiai kormány mint tábori orvost Kalkuttába küldé. Jelenleg Monghirban tartózkodik közel a Ganges folyóhoz s valószínűleg nem érte veszély. Angol neje, született *Taylor*, a veszély elől szerencsésen megérkezett Londonba s eddigelé még mindig rendes levelezésben állt férjével. A M. Posta, honnan e híreket vesszük, még több közleményben is ígér e tárgyat illetőleg.

⊙ (*A három mérföldes uj Kőrös*) ásásán olly szorgalommal dolgoznak, hogy uj évre már vizet bocsátanak bele.

⊙ (*Hiában papolunk a népnevelés mellett*) ha más részről meg egymásután emelkednek a pálinkaházak. Ujabban Deésen, Erdélyben is gyorsan épül egy illy méregkonyha, még pedig gőzerő által leend hajtva. Egy illy gyár több pusztítást tesz 15 hadjáratnál. Tíz év mulva majd meglátézanak nyomai a deésvidéki nép testi, lelki és anyagi állapotán. Az emberbarátok külföldön már is azon reményben vannak, hogy a pálinka-ivás pusztító elharpózásának rettenetes következményei hovatovább felköltendik a népeik jövőtát igazán szívökön viselő kormányok figyelmét is.

⊙ (*Omer basa egykori neje*) jelenleg Párisban van és mindenki bámulja zenetehetségét. Ő nemcsak zongorán játszik jól, hanem ezen fölül még tehetséges zeneköltő s rögtönző is.

⊙ (*Házasulandóknak!*) Sveiczban, Zürichben, egy hivatalnoknál már több év óta szolgált egy württembergi sváb leány; egy ködös ősi reggelen levelet kapott, mellyből azt olvasá ki, hogy egy rokona, ki Indiában nagykereskedő volt, meghalálózván, reá és nővérére mint egyetlen két rokonára hagyá mindenét, mi nem több, csak 35 millió frank.

⊙ (*Ujdondász kerestetik*) nem a pesti lapokhoz, mert itt erre nézve nem vagyunk megszorulva, hanem egy hajóra Angliában. Ott ugyanis most készült el ama roppant hajó, mellyet első ízben nem birtak ugyan vizre bocsátani, hanem azért majd mégis csak lebocsátják valahogy. Ez óriás *Leviathan* nevet kapott a keresztségben és ötszörte nagyobb terhet (450,000 mázsát) elbir, mint az eddigi legnagyobb hadihajó. Négyezer utazó igen kényelmesen elfér benne, s ha kissé összébb szorulnak, 10,000-nek is jut hely. E hajón lesz minden, még sajtó és így ujság is. Ez azon ujság, mellyhez ujdondász keresnek. Nem csekély feladat, méltó a küzdelemre. Itt a szárazföld közepében csak megtelik bőven az ujdonsági rovat; de hát hogy lesz a sik tengeren, a hol nincs más lap, mellyből híreket lehetne csenni, hol nincs polemia, csak unalmas egyhangu hajózás!

Vidéki hírek.

Szolnok (a Tisza mellett), nov. 7. (*Szolnok, Szolnok, majd megszólal!*) Ne csodálkozzék senki, hogy oly ritkán írunk Szolnokról, mert ez a vasutal bíró, közlekedési központul szolgáló, de haladni mégsem akaró Szolnok, oly meddő érdekes hírekben, hogy lehetetlen egy jóra való tudósítást kikerekíteni. Szeretném társas viszonyainkat festeni — ha volnának; — a mi van is, oly parlag, hogy jó és erős szem kell hozzá, ha valami élvezetést akarna kitalálni. Igazán véve itt köztünk a hány ház, annyi szokás, jobban mondva: annyi felekezett. De nem is csoda, oly különféle elemek vegyítése csaknem lehetetlen. „Viz és olaj, keverd“ mondá hajdan a Daguerreotyp híres szerzője. Van itt az ugynevezett *haute volée*-nak 3 keveréke, kik egymás mellett oly viszonyban állanak, mint (bocsánat a hasonlításért!) kertekben a dinnye, tök és ugorka, melyekről tudjuk, soha közel egymáshoz nem tenyészhetők anélkül, hogy egyik a másik által el ne fajzék, pedig, hiába, egy species az mind-egyik, ha bár alakra, izre és szagra különbözök is. Tehát ne is szóljunk erről. Csak másképp, értem: mivelődés és haladás tekintetében mutatna fel valamit Szolnok; ott van biz az most is, hol talán 150 évvel ezelőtt. Hittük — legalább hitték — hogy a vasut fog tenni lendületet. 10 éve, hogy Szolnok külvárosa lett Pestnek, ám jöjjön bárki, s ítéljen, mit tett Szolnok azóta? — Az országutat képező utcája kiköveztetett *s finis!* nincs több. S kérdem, ez is ki érdeme? bizonyosan [nem a szolnokiaké, legalább direct nem. Itt van azóta a gőzhajózás is, és mind ezen két közlekedési vállalat sem birt Szolnokra hatni. Most pedig mi vár reá? A vasut e hó 19-én tovább menend Debreczenbe s akkor Szolnok eo ipso mellékes és csak közbeeső állomás lenend. Ha eddig nem tett semmit, teend-e ezután valamit? Pedig bizony, bizony, bár melly alább álló helység is többet tett volna fölvirágzására. Igen, ki kell mondanunk, hogy Szolnok e 10 év alatt nem tett semmit, — hogy sok adatot ne soroljak elő — például a gazdaságban. Nézzünk csak széjjel, van-e Szolnokon egy jóra való kert? tud-e csak annyit is kertjéből előteremteni, hogy konyháját ellássa? annál inkább a piacon eladni; van-e gyümölcs? dehogyan van; ha tisztabírt atyánknai almával talpakon nem látnának el, ugy járnának, mint Szibériában; — gyümölcsöt csak pénzért mutogatnának. Hány udvarban látunk gyümölcsfákat? megolvashatjuk. A hol pedig van is, a gazda cerberusokat állíthat, s még maga is oda állhat őrizni, mégis mások laknak jól belőle tiltott utakon.

Van-e mulatóhelye? egy kis sétatere van ugyan a templom mellett, s ezt is — mint értesülve vagyok — megynék főnöke, na. Bonyhád Imre helytartósági tanácsos ur erélyének köszönhetjük; azonban, oly kicsiny, hogy alig több lugosnál, más mulatóhelynek hire sincs. Mindennapi szükségait is a szomszéd Cibakházáról és környékbeliektől kénytelen megszerezni — jó drága pénzen. Mit legelőbb kellett volna emlitenem: van-e szellemet mivelő

Szinházi napló.

Péntek, nov. 13. „Londoni arslánok“ vigj. 5 felv. angolból fordította Csepreghi L.

Sombat, nov. 14. „Észak csillaga“. Opera 3 felv. Irta Scribe, fordította Havi Mihály. Zenéjét szerzette Meyerbeer.

Vasárnap, nov. 15. „A mama“ ered. vigj. 3 felv. Irta Sziglieti.

Hétfő, nov. 16. „Gabriela“ vagy sziv és művészet. Dráma 6 felv. Irta Fortis Leo. Olaszból fordította Csépy Pál. E szinre alkalmazta Bulyovszky Lilla.

Kedd, nov. 17. „Portici néma“, opera 5 felv. Irta Scribe, zenéjét Auber. Fordította Szilágyi Pál.

Szerda, nov. 18. Komlóssy. K. né javára először: „Octavia és Cleopatra“. Szomorujáték 5 felv. Németből magyar szinre alkalmazta N. N.

Csütörtök, nov. 19. „Erzsébet“. Eredeti opera 3 felv., irták Erkel. s a két Doppler.

Szerkesztői mondanivaló.

1514. **Messze tóled hazam!** Önnek egy barátja, ki évek óta hazájától távol, más világrészekben kénytelen tengődni, külföldről küldi e sorokat, hol hajótörést szenvedett s ekkor ezen sorokban sohajta fel. — Igen természetesnek fogja találni mindenki, hogy ön benső érdekekkel olvasta barátja e sorait, melyek ránk sem voltak hatástalanok, — de sajnálva nélkülöztük bennök a költői műbecset, mely a vers közzétételét lehetségessé tenné.

1515. **Talalkozáskor.** 19 strophán keresztül feszültségben tartani az olvasót, s végre kisütni, hogy az a megtalált imádott — boros üveg: ehhez sok ügyesség és sok szerencse kívántatik. Itt nem találjuk.

1516. **Kis-Vardara.** Többször van szerencsénk. Szintugy jól esik látni, mint törni magát, szándékosan rossz verseket csinálni. Példának okáért:

„Az én rózsám nagyságos,

Én sem vagyok napszámos.

Többször öltözik egy nap,

Az urán nem igen kap.“

De vaktában még is eltalálja néha, legalább a csengést-pengést; például szolgáljon ezen extractus:

„Sűrű erdő, bokros erdő,

Ez a kis lány be kesergő.

Harmatos a fű a réten,

Elmennék hozzád a héten.

Szép a hajnal felhő nélkül.

Nem élhetek nálad nélkül.“

1517. **Hunyady János egyháza Sz. Imrén.** A rajz jó. Rövid magyarázó szöveget szivesen veszünk.

1518. **Sz. Márton-Katara. M. I. esperes urnak.** Távol vagyunk attól, hogy irodalmi visszafeléket legyezessünk, de kerülnék a botrányokat. Szükségesnek tartjuk azért, hogy a felszólalás a köziszeletben álló férfiak előbb magán uton jusson tudomására. Nyilvános vád alá helyezésnek az adandó felvilágosítás után lehet majd helye. A levelet az illető helyre már el is küldtük.

helye? casinó? olvasóegylet? Ha magam itthon nem olvasnék, tán e neveket is elfeledtem volna itt. De még kávéháza sincsen; igaz ugyan, a cukrászud szolnak uraink — de ennek is csak kis része — megjelenni, hol egy tekeasztal és (gondolom) 3 lap is van, a szomszéd kis szűk szobában pedig gyönyörűen üzik a calabriast és preferanceot.

Uraim szolnokiak! jöjjünk össze, s állítsunk egy olvasóegyletet, nem fog sokba kerülni; ne zárjuk ki a szegényebb sorsuakat sem. Mibe kerülné, ha gyermekeinket egy kis faültetésben is oktatók? Nézzetek csak más vidékre, menjetek a vadnak nevezett Bakony több helyeire, hol az apró gyermekek között nincs egy, ki több oltványt felmutatni ne bírna, mint tulajdon kezűmévét. Hosszu a tél, a tavaszig sokat tehetnénk, mozogjunk egy kissé, csak akarat s emberi szeretet kell, és megy minden. Így remélhető majd, hogy nem lesz okunk fölsóhajtani azon trágár beszédeken, melyeket utesza hosszant annyiszor, különösen nőktől és pedig fiatalabb nőktől hallani irtóznunk, s melyek hallatára miveltebb nőink szégyenpirral kénytelenek elfordulni. Nem emlékszem, hogy e tárgyban valaki fölszólat volna, és pedig mindenkinek megüti fülét az itteniek fajtalan ocsmány beszéde. Ezen is mielőbb segíteni kell.

Egyveleg.

** (*A Vezuv.*) E tűzokádó még nem csendesült le egészen. Torre del Greco mellett — mint külföldi lapok írják — egy urat nyári lakában egyik legközelebbi éjjel részint dörgő moraj, részint hosszan hangzó ágyudurrogáshoz hasonló puffanások háborgaták álmában, miért azonnal ki is költözött a lakból. A Vezuv csucsán már mintegy 12 év óta álló meteorologiai observatorium igazgatója mondja, hogy oct. 19-kén reggel, egészen szokatlan morajt hallott. Fölment a hegycsucsra s ott mindkét tölcser, működésben találta; a nagyobbik fölülről be volt dugulva, de oldalról egy repedésen izzó láva és barna füst ömlött ki, mely a szél daczára egyenes vonalban szállt fölfelé, hol vagy 200 öl magasságban visszagyüremlett s a folyton fölszálló füstoszlop körül gyűrűt képezett, mely mindig világosabb lett egész a sárga rézszinig s végre eltűnt; e gyűrűkből egyik a másik után támadt és enyészett el, s néha egyszerre három négy is volt látható! Ez a Vezuvon nem új jelenet, de az igen is, hogy e mellett folytonosan moraj volt hallható, millyen a földrengést megelőzni és követni szokta, mely néha ugy tetszett, mintha lábai alatt, néha pedig mintha feje fölött a levegőből hallatszanék. Oct. 20-án a francia Joinville herczeg fölment a Vezuvra s még ez este nagy csattanást hallottak az observatoriumban. A nyugoti tölcser füstöt és tüzes köveket hányt ki magából. Kevéssel előbb indult el a herczeg kíséretéből három férfi e tölcser megsemmisítésére. Mindenki elveszettnek tartá őket, de ők a kitöréskor a másik tölcsernél álltak. A kitört tölcser az volt, mellyről főnebb mondtuk, hogy füstoszlopot s gyűrűket hányt, s melly e kitörés alatt bedölvén, vagy 15 öllel lett alacsonyabb.

1519. **Hűgyeszre.** Az adomák egy része ismeretes, más része kissé „vastag.“ — A mutatóvány-versek kevés becsűek. Szerencsétlen gondolat többi között, midőn a költő magát **virágnak** s édesanyja két szemét „**szürke pillangópárnak**“ nevezi, mely „csüng a virágszálon.“ Ez erőtetett s izetlen hasonlat.

1520. **M-T mezővárosból** azon hirt veszszük, hogy ott 300 gyermek iskola nélkül az utcán tévedez. Az iskolai pénzalapot más szükségtelen dolgokra elharácsolták. Most arról van szó, hogy egy szabólegényt, valakinek az ő sógorát, állítsák be tanítónak, azon 200 ftnyi fizetéssel, mellyet a lakosok végre önmegrovás útján teremtenek össze. Csak nem akarnak a m-t-iaik valamennyi 300 gyermekből szabómestereket nevelni? — Alig lehetnek e dolgokat, ha hiteles kézből nem kapnók a hirt. Várjuk a czáfolatot.

1521. **N-D-re.** Az a rajzolás és metszés nem mehet oly gyorsan, mint ön ohajtja. Egyik kívánatát azonnal teljesíthették: az arezképet, mihelyt lehet. A templom rajzát kénytelenek vagyunk ezuttal — elhalmozottságunknál fogva — mellőzni. Talán később.

1522. **Az én szerelmem atkozott...** Hát még a vers! — Az ígért beszélynék jobb sorsot ohajtunk.

1523. **Rimaszombatra.** Sajnálva olvastuk, hogy Ferenczy szobrászunk sirja az ótani temetőben oly elhagyottan, pu ztán áll. A ki oly szép siremlékeket készített, annak egy egyszerű fejfa sem jelöli hamvait! Valóban szomorú.

1524. **Losoncra P. G.** Köszönjük a felvilágosítást. A cikket adni szándékozunk.

HETI NAPTÁR.

Ho- és hetinap	Katholik. és Protest. naptar	Gör.- orosz naptar	Nap- kelet nyug.		Izraelit. naptar	Hold- kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	6. p.
November								
22 Vasár.	D 25 Czicz.	D 24 Cz.	10 F24 Eras.	7 17	4 14	5(k. elég.)	0 17	8 54
23 Hétfő	Kelemen páp.	Kelemen	11 Victor	7 19	4 13	6 Bójt J.	0 40	10 8
24 Kedd	Ker. János	Flóra. E.	12 Al. János	7 20	4 12	7 Herod.	1 0	11 21
25 Szerda	Katalin sz. v.	Katalin	13 A. sz. Jan.	7 21	4 12	8 (halála)	1 16	" "
26 Csütört	Konrad. Zor.	Konrad	14 Fülöp a.	7 22	4 11	9	1 33	0 38
27 Péntek	Virgilius p.	Virgil	15 N. k. e. bójt	7 23	4 11	10	1 50	1 57
28 Szomb.	Sosthenes	Günther	16 Máté ap.	7 24	4 11	11 Sab.	2 7	3 17

Holdnegyed: D Első negyed 24-én 6 óra 50 perczkor este.

TARTALOM.

Báró Prónay Gábor (arczkép). — Templom-szenteléskor. Virághalmi. — Tíz millió dollár: Jókai Mór. — Hunyadvára pusztulának indul! H. Sp. J. — A biztosításról. VI. Rentek és tontinák. VII. Állatbiztosítás. Székely József. — Szerencs (képpel). — Nana Sahib (képpel). — Tarhaz: Kakas Márton a színházban. Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Jótékonyaságok. Mi újság? Vidéki hírek. Egyveleg. Színházi napló. Szerk. mondanivaló. Heti naptár.